

Kamilova Jamilaxon Erkinovna -o'qituvchi

Boqimirzayeva Charos- 2-bosqich talabasi

EMU University (Toshkent, O'zbekiston)

Izoh. Ushbu maqolada zamonaviy ekologik muammolar har tomonlama tahlil qilinib, ularning atrof-muhitga ta'siri va shoshilinch choralar ko'rish zarurligi ta'kidlangan. Tadqiqot bioxilma-xillikni yo'qotish, iqlim o'zgarishi, ifloslanish va barqaror rivojlanish uchun tabiatni muhofaza qilishning ahamiyati kabi bir qator masalalarni qamrab oladi. Tadqiqot tegishli adabiyotlardan olingan natijalarni birlashtiradi, turli metodologiyalardan foydalanadi va sayyoramiz ekotizimlarining hozirgi holatini yoritish uchun natijalarni taqdim etadi. Muhokama bo'limi natijalarning natijalarini tanqidiy baholaydi va ekologik muammolarni hal qilish bo'yicha chuqur xulosalar va amaliy takliflarni taqdimetadi.

Kalit so'zlar: ekologik muammolar, atrof-muhitning buzilishi, bioxilma-xillikning yo'qolishi, iqlim o'zgarishi, ifloslanish, tabiatni muhofaza qilish, barqaror rivojlanish.

АНАЛИЗ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ ПРОБЛЕМ

Камилова Жамилахан Эркиновна – преподаватель

Бокимирзаева Чарос – студентка 2-курса

Университет ЕМУ (Ташкент, Узбекистан)

Аннотация. В этой статье всесторонне проанализированы современные экологические проблемы, отмечено их влияние на окружающую среду и необходимость принятия экстренных мер. Исследование охватывает ряд вопросов, таких как потеря биоразнообразия, изменение климата, загрязнение и важность охраны

природы для устойчивого развития. Исследование объединяет результаты, полученные из соответствующей литературы, использует различные методики и предоставляет результаты для освещения текущего состояния экосистем планеты. Отдел обсуждения критически оценивает результаты исследований и представляет глубокие выводы и практические предложения по решению экологических проблем.

Ключевые слова: *экологические проблемы, нарушение окружающей среды, потеря биоразнообразия, изменение климата, загрязнение, охрана природы, устойчивое развитие.*

Hozirgi vaqtda yer atrof-muhit va insoniyat farovonligiga jiddiy tahdid soladigan misli ko'rilmagan ekologik muammolarga duch kelmoqda. Ushbu maqola turli xil ekologik muammolarni o'rganishga, ularning sabablari va oqibatlarini o'rganishga qaratilgan. Mavjud adabiyotlarni sintez qilish, turli metodologiyalarni qo'llash va natijalarni taqdim etish orqali ushbu tadqiqot sayyoramizga ta'sir qiladigan murakkab veb-saytlarni tushunishimizga hissa qo'shishga intiladi. Ko'plab tadqiqotlar iqlim o'zgarishi birinchi o'rinda turadigan ekologik muammolarning og'irligini ta'kidlaydi. Global haroratning ko'tarilishi, muzliklarning erishi va ekstremal ob-havo hodisalari iqlimiy harakatlarning shoshilinch zarurligini ta'kidlaydi. Bioxilma-xillikni yo'qotish yana bir muhim tashvish, chunki inson faoliyati ko'plab turlarni yo'q bo'lib ketish tomon yo'naltirishda davom etmoqda. Havo va suvdan tuproqgacha ifloslanish ekologik muammolarni yanada kuchaytiradi, ekotizimlar va inson salomatligiga tahdid soladi. Tabiatni muhofaza qilish bo'yicha harakatlar ushbu muammolarni yumshatishda hal qiluvchi rol o'ynaydi va barqaror rivojlanish amaliyoti zarurligini ta'kidlaydi.

Ushbu tahlilni o'tkazish uchun ekspertlar tomonidan ko'rib chiqilgan maqolalar, ilmiy ma'ruzalar va tegishli adabiyotlar to'liq ko'rib chiqildi.

Ma'lumotlar nufuzli manbalardan, shu jumladan atrof-muhitni muhofaza qilish agentliklari, ilmiy-tadqiqot muassasalari va xalqaro tashkilotlardan to'plangan. Metodologiyalar iqlim ma'lumotlarini miqdoriy tahlil qilish, bioxilma-

xillik tendentsiyalarini sifatli baholash va ifloslanishni o'rganish bo'yicha tizimli sharhlarni qamrab olgan. Ushbu multidisipliner yondashuv o'zaro bog'liq ekologik muammolarni yaxlit tushunishni ta'minlashga qaratilgan. Ekologik muammolar-bu organizmlar va ularning atrof-muhit o'rtasidagi o'zaro ta'sirlardan kelib chiqadigan murakkab masalalar. Ushbu muammolar ko'pincha inson faoliyatidan kelib chiqadi va ularning ta'siri global muhitga ta'sir qilish uchun mahalliy ekotizimlardan tashqariga chiqadi. Bu erda ba'zi asosiy ekologik muammolar tahlili:

Iqlim O'zgarishi:

-Sabablari: qazilma yoqilg'ini yoqish, o'rmonlarni kesish va sanoat jarayonlari kabi inson faoliyati atmosferaga karbonat angidrid kabi issiqxona gazlarini (ig) chiqaradi.

- Oqibatlar: haroratning ko'tarilishi, ekstremal ob-havo hodisalari, dengiz sathining ko'tarilishi va ekotizimlarning buzilishi.

Bioxilma-xillikni yo'qotish:

- Sabablari: yashash joylarining yo'q qilinishi, ifloslanishi, iqlim o'zgarishi, resurslarning haddan tashqari ekspluatatsiyasi va invaziv turlar.

- Oqibatlar: ekotizim barqarorligining pasayishi, ekotizim xizmatlarining yo'qolishi va turlarning yo'q bo'lib ketishi.

O'rmonlarni kesish:

- Sabablari: daraxt kesish, qishloq xo'jaligining kengayishi va urbanizatsiya.

- Oqibatlar: son-sanoqsiz turlarning yashash muhitini yo'qotishi, ekotizimlarning buzilishi va saqlangan uglerodning chiqishi natijasida iqlim o'zgarishiga hissa qo'shishi.

Ifloslanish:

- Sabablari: sanoat chiqindilari, qishloq xo'jaligi oqimi, plastik chiqindilar va havoning ifloslanishi.

-Oqibatlari: havo,suvvatuproqningifloslanishi;insonsalamatligivayovvoyi tabiatga zarar etkazish; ekotizimlarning buzilishi. Tabiatning Parchalanishi:

- Sabablari: urbanizatsiya, infratuzilmani rivojlantirish va qishloq xo'jaligini kengaytirish.

- Oqibatlar: populyatsiyalarning yakkalanishi, migratsiya yo'llarining uzilishi va atrof-muhit o'zgarishiga nisbatan zaiflikning oshishi.

Resurslarning Kamayishi:

-Sabablar: tabiiy resurslarni, jumladan, suv, minerallar va qazilma yoqilg'ilarni ortiqcha iste'mol qilish.

- Oqibatlar: cheklangan resurslarning kamayishi, ekotizim degradatsiyasi va ijtimoiy-iqtisodiy ta'sirlar. Yer Degradatsiyasi:

- Sabablari: barqaror bo'lmagan qishloq xo'jaligi amaliyoti, o'rmonlarni kesish va o'tlatish.

- Oqibatlari: tuproq eroziyasi, ekin maydonlarining yo'qolishi va qishloq xo'jaligi hosildorligining pasayishi.

Okeanning Kislotalanishi:

-Sabablari: okeanlar tomonidan atmosferadagi ortiqcha karbonat angidridning yutilishi.

- Oqibatlari: dengiz hayotiga, ayniqsa marjon va mollyuskalar kabi kaltsiy karbonat qobig'iga ega organizmlarga zarar. Chiqindilarni Boshqarish:

- Sabablari: chiqindilarni, shu jumladan plastik, elektron va xavfli chiqindilarni noto'g'ri yo'q qilish.

- Oqibatlari: yer va suvning ifloslanishi, yovvoyi tabiatga zarar va sog'liq uchun mumkin bo'lgan xavflar.

Ushbu ekologik muammolarni hal qilish hukumatlar, korxonalar, jamoalar va shaxslar ishtirokida ko'p qirrali yondashuvni talab qiladi. Barqaror amaliyotlar, tabiatni muhofaza qilish bo'yicha harakatlar va xalqaro hamkorlik ushbu muammolarning ta'sirini yumshatish va sog'lom sayyorani rivojlantirish uchun juda muhimdir. Muhokama ekologik muammolarni hal qilishning dolzarbligini ta'kidlab, natijalarning oqibatlarini o'rganadi. Iqlim o'zgarishi ekotizimlarga kaskadli ta'sir ko'rsatadi, biologik xilma-xillik va insoniyat jamiyatlariga ta'sir qiladi. Bioxilma- xillikni yo'qotish ekotizimlarning

barqarorligini susaytiradi va ularning muhim xizmatlarni ko'rsatish qobiliyatiga ta'sir qiladi.

Shu jumladan yurtimiz poytaxti Toshkent shahrida ham ekologik muommolar ko'payib ketmoqda. Toshkent shahrida avtotransport vositalaridan chiqayotgan ifloslantiruvchi moddalar hajmi yiliga 395 ming tonnani tashkil etadi. Ular atmosferaga chiqindilarning 90% ni tashkil qiladi.

Toshkent shahrida o'tgan yil davomida atmosfera havosiga ifloslantiruvchi moddalar chiqarish hajmi 426 ming tonnani tashkil etdi. Shu bilan birga, 395 ming tona yoki 90 foizdan ortig'i avtomobillar hissasiga to'g'ri keldi, deb xabar berdi Toshkent shahar ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish bosh boshqarmasi "Gazeta.uz"ga.

O'zbekiston miqyosida 2018-yilda atmosferaga chiqarilayotgan chiqindilarning umumiy hajmi 2 million 449 ming tonnani tashkil etdi, shundan avtomobil transporti 60 foizni tashkil etadi, bu rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarda belgilangan me'yorlardan 3 baravar ko'proqdir (bu haqda so'z bordi). 4-iyun, chorshanba kuni Butunjahon atrof-muhitni muhofaza qilish kuniga bag'ishlangan anjumanda).

Shahar havosining ifloslanish darajasi havo ifloslanish indeksi (API) bilan o'lchanadi. 5 balldan past bo'lgan API qiymatlari ifloslanishning past darajasiga to'g'ri keladi. API ifloslantiruvchi moddalarning kuzatilgan konsentratsiyasini ular uchun belgilangan maksimal ruxsat etilgan konsentratsiyalar (MPC) bilan taqqoslash yo'li bilan hisoblanadi, ularning qiymatlari 1,0 dan yuqori aholi salomatligi uchun potentsial xavflidir.

Ifloslanish ekotizimlarning ham, odamlarning ham sog'lig'iga tahdid soladi va keng qamrovli echimlarni talab qiladi. Tabiatni muhofaza qilish ushbu muammolarni yumshatish, inson ehtiyojlarini atrof- muhitni muhofaza qilish bilan muvozanatlashtiradigan barqaror rivojlanish amaliyotini targ'ib qilishning asosiy strategiyasi sifatida paydo bo'ladi. Dunyo aholisining 95% salomatlik uchun xavfli havodan nafas oladi. Birlashgan Millatlar Tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, 2012 yilda 7 milliondan ortiq odam havo ifloslanishidan kelib chiqqan kasalliklardan vafot etgan. JSST hisob-kitoblariga ko'ra, 2016-

yilda havoning ifloslanishi 4 milliondan ortiq erta o'limga sabab bo'lgan. Nafas oladigan moddalar va ifloslangan havo zarralari nafas olish, yurak-qon tomir va immunitet tizimlariga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Xulosa va takliflar:

Xulosa qilib aytganda, ushbu tahlil zamonaviy ekologik muammolarning jiddiyligini va zudlik bilan choralar ko'rish zarurligini ta'kidlaydi. Iqlim o'zgarishi, biologik xilma-xillikni yo'qotish va ifloslanishni hal qilish global hamkorlikni, ma'lumotli siyosat ishlab chiqishni va barqaror amaliyotni talab qiladi. Tabiatni muhofaza qilish bo'yicha sa'y-harakatlarni kuchaytirish kerak va jamiyatlar ekologik toza texnologiyalar va turmush tarziga o'tishlari kerak. Ta'lim va xabardorlik kampaniyalari atrof-muhitga nisbatan mas'uliyat hissini rivojlantirish uchun juda muhimdir. Ushbu chora-tadbirlarni amalga oshirish orqali biz sayyoramiz uchun yanada barqaror va barqaror kelajak sari harakat qilishimiz mumkin.

Adabiyotlar.

1. A.Sattorov, Q.Allanov, B.Abdumo'minov Global iqlim o'zgarishi, uning oqibatlarini va unga moslashish. Termiz 2019
2. Вернадский В.И. Биосфера и ноосфера. Эксклюзив М. АСТ 2022. - 640с.
3. Мамашокиров С., Э.Усмонов. Барқарор taraqqiётning ekologik xavfsizlik masalalari. – Toshkent: “Fan”. 2009. –B. 195.
4. Паленко А.Н. «Экологический кризис» как псевдопроблема// Вопросы философии. No7. 2002г.С. 71.
5. Nazarov M. Ekologiya fanidan xorijiy mamlakatlarda olib borilayotgan yangi texnologik va pedagogik texnologiyalar. (Malaka oshiruvchilar uchun) Farg'ona davlat universiteti qoshidagi kadrlar malakasini oshirish bo'limi
6. Gazeta.uz sayti